

Blendow Lexnova Expertkommentar - Offentlig rätt, maj 2015

En ny myndighetsdatalag

Det har nyligen föreslagits en ny myndighetsdatalag ([SOU 2015:39](#)). Lagen ska enligt förslaget ersätta personuppgiftslagen (1998:204) vid myndigheters behandling av personuppgifter från och med den 1 januari 2017. På sikt ska lagen ersätta även de särskilda registerförfattningarna för myndigheter.

Det har många gånger påtalats att systemet med alla särskilda registerförfattningar för myndigheter är svårgenomträngligt, oenhetligt och inkonsekvent. I skilda registerlagar används till exempel samma begrepp med olika betydelser och olika lagtekniska konstruktioner används för att uppnå samma slutresultat. Informationshanteringsutredningen har sedan 2011 arbetat för att hitta ett mer enhetligt system. Nu är den utredningens arbete alltså klart och vi har ett förslag till en enda myndighetsdatalag som lär vara ute på remiss nu.

Förslaget kommer samtidigt som en personuppgiftsförordning diskuteras inom EU, där beslut möjligen kan tas under detta år. En EU-förordning om skydd för personuppgifter skulle slå ut personuppgiftslagen för privata företag och innebära att registerlagstiftningen för myndigheter åtminstone måste ses över och anpassas. Det har jag skrivit mer om i [expertkommentaren i offentlig rätt för maj 2012](#). Det är alltså möjligt att vi snart får se en ny utredning på området. Men nu till det aktuella förslaget. Vad innebär det för förändringar?

Myndighetsdatalagen ska för det första inte gälla för brottsbekämpande och brottsutredande verksamheter. På det området finns det ganska färsk och nästan samordnad lagstiftning. Myndighetsdatalagen ska för det andra inte gälla för myndigheternas administrativa verksamhet utan bara för deras sakverksamheter med till exempel ärendehandläggning. Även med en myndighetsdatalag behöver varje myndighet således tillämpa åtminstone två uppsättningar regler, personuppgiftslagen för sin administrativa verksamhet och myndighetsdatalagen för sakverksamheten.

Myndighetsdatalagen är på samma sätt som personuppgiftslagen subsidiär i förhållande till annan lagstiftning. Det innebär att de särskilda registerförfattningar som redan finns lever vidare vid sidan av myndighetsdatalagen och tar över bestämmelserna i den lagen om det finns några avvikelser i registerförfattningen. Nyheten för myndigheter med en särskild registerförfattning är alltså att författningen kommer att kompletteras av myndighetsdatalagen i stället för personuppgiftslagen. Tanken är dock att de särskilda registerförfattningarna på sikt ska upphävas. De specialbestämmelser i registerförfattningarna som fortfarande behövs ska infogas i det system som myndighetsdatalagen innebär med bland annat bilagor för sådana specialbestämmelser på särskilda områden.

När det gäller myndighetsdatalagens förhållande till personuppgiftslagen så kan förstås två författningar inte båda vara subsidiära i förhållande till varandra. Här ska i stället myndighetsdatalagen gälla framför personuppgiftslagen. Det är dock en sanning med modifikation, eftersom en rad bestämmelser i personuppgiftslagen ska tillämpas på grund av hänvisningar i myndighetsdatalagen. Det gäller till exempel bestämmelserna om grundläggande krav på

behandlingen i 9 § personuppgiftslagen och bestämmelserna om behandling av känsliga personuppgifter. Den så kallade missbruksregeln i 5 a § personuppgiftslagen med lättnader för behandling av personuppgifter i ostrukturerat material ska dock inte tillämpas.

I myndighetsdatalagen sägs kort och gott att personuppgifter får behandlas om det är nödvändigt för att en myndighet ska kunna utföra sin verksamhet. Tanken är att myndigheten själv ska bestämma de olika mer preciserade ändamålen för sina behandlingar och förteckna vilka behandlingar som utförs. På de områden där det behövs kan det i en bilaga till lagen tas in bestämmelser som anger att personuppgifter bara får behandlas för vissa särskilda ändamål. Behandling av känsliga personuppgifter tillåts när uppgifterna har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för handläggning av det. En nyhet är att det ska gälla även när uppgifterna finns i en databas. En annan nyhet är att sådana uppgifter också annars ska få behandlas om det endast sker i löpande text. Det blir dock förbjudet att använda känsliga personuppgifter som sökbegrepp, men på särskilda områden kan det tillåtas genom bestämmelser i en bilaga till lagen.

En viktig nyhet som framgår av utredningens motiveringar, men inte särskilt tydligt i lagtexten, är att utlämnanden av personuppgifter ska vara tillåtna i de fall där sekretess inte hindrar utlämnandet, i vart fall om det finns en särskild bestämmelse som säger just det eller att uppgifterna ska eller får lämnas ut. I praktiken blir det alltså bara offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och de andra bestämmelserna som avgör när en myndighet får lämna ut personuppgifter. Hur stämmer det med den så kallade finalitetsprincipen som innebär att personuppgifter som samlats in för ett ändamål inte senare får behandlas, till exempel genom att lämnas ut, för något annat ändamål som är oförenligt med insamlingsändamålet? Här säger utredningen att det får anses att lagstiftaren har tagit ställning till att sådana utlämnanden som det finns en sekretessbrytande bestämmelse för inte är oförenliga med de ursprungliga ändamålen. Det är för mig lite oklart om utredningen också menar att bara frånvaron av en sekretessbestämmelse ska innebära att det är helt fritt att lämna ut personuppgifter. Det är som jag ser det i vart fall en nyhet att även en bestämmelse som bara säger att sekretess inte hindrar ett utlämnande ska anses avvika från den föreslagna lagen och ta över den.

Begreppet direktåtkomst behålls. Direktåtkomst till sekretessreglerade uppgifter ska bara vara tillåten när det framgår av en särskild bestämmelse som kan finnas i en bilaga till lagen. I vissa fall, till exempel vid den registrerades tillgång till egna uppgifter, är dock direktåtkomst tillåten direkt enligt lagen. Det föreslås också att offentlighets- och sekretesslagen ska kompletteras med en generell bestämmelse om att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet genom direktåtkomst enligt vad som föreskrivs i lag eller förordning.

En nyhet är att den utlämnande myndigheten inför direktåtkomst ska göra en risk- och sårbarhetsanalys och komma överens med mottagarna om skyddet för personuppgifterna. Andra elektroniska utlämnanden mellan myndigheter än direktåtkomst vid sekretessreglerade uppgifter ska vara tillåtna.

Överföringar av personuppgifter till tredjeland, det vill säga stater utanför EES, tillåts när det är nödvändigt för handläggningen av ett ärende och när det finns en uppgiftsskyldighet.

Den registrerades rätt att få ett registerutdrag inskränks genom att myndigheten inte ska vara skyldig att i utdraget ta med personuppgifter som finns i ostrukturerat material utanför databaser.

Det föreslås inga bestämmelser om gallring i myndighetsdatalagen. Det innebär att personuppgifter i myndighetens allmänna handlingar ska bevaras för evigt enligt arkivlagstiftningen om det inte finns en särskild bestämmelse som tillåter gallring.

Vi får se hur det går med lagförslaget och med samordningen med eventuellt kommande EU-regler.

Det skulle vara bra att ha en enhetlig reglering på området, även om vissa föreslagna bestämmelser kan diskuteras.

Sören Öman

Vice ordförande Arbetsdomstolen, föreståndare för Stockholm Centre for Commercial Law vid Stockholms universitet (www.sorenoman.se)